

Program Mirovnih studija sufinanciran je u sklopu: programa IPA Europske unije za Republiku Hrvatsku, kroz projekte: Rasizam i ksenofobija: za izbjegličku i etničku jednakost, Edukacija za građane – građani za društveni razvoj i solidarnost, te Zaklade za razvoj Civilnog društva/Norveški fondovi kroz project: Obrazovanje za ljudska prava i demokraciju

Ime/na i prezime/na: Leonard Jurić

Mentor/mentorica: Jasna Račić

Područje rada (modul, kolegij): Rad i obrazovanje

Naziv rada: Mapa hrvatskih medijskih diskursa o radu i obrazovanju – Reakcije na Cjelovitu kurikularnu reformu

Sažetak: Rad mapira pozicije hrvatskih internetskih medija u sporenjima oko trenutno otkazane Cjelovite kurikularne reforme. Medije je moguće podijeliti na lijeve, desne i liberalne ovisno o specifičnim vrstama argumentiranja svrhe rada, obrazovanja te politike. Cjelovita kurikularna reforma potaknula je mnoge da ove argumente ekspliciraju i utoliko je prigodna tema za usidriti analizu.

Ključne riječi: rad, obrazovanje, politika, mediji

1. Uvod i motivacija

Presudan motiv za rad bila mi je želja da proučim argumente s kojima barataju hrvatski mediji. Da provjerim koja su opća mjesta, što je dobro razrađeno i što eventualno fali. To mi je osobno i profesionalno važno jer mi je želja u daljnjem radu doprinosti i u akademskoj i u medijskoj sferi. Analiza medijskih diskursa tako mi se nametnula kao važan preliminaran korak u eventualnom povezivanju tih rasprava. Budući da je odnos rada i obrazovanja jedan od najstimulativnijih istraživačkih izazova društvenih znanosti, nisam puno dvojio oko izbora mentorske. Sretno se poklopilo da je upravo ta tematika bila medijski izuzetno atraktivna zadnjih mjeseci zahvaljujući Cjelovitoj kurikularnoj reformi i pratećih prosvjeda.

Za analizu sam se koristio dvjema zdravorazumskima ali i teorijski obilatno razrađenim matricama. Prva je ona o trihotomnosti moralnih dispozicija¹ i, posljedično, tri dominantne političke ideologije: ljevici, desnici i centru (liberalizmu). Htio sam zastupiti sve tri jednakim brojem analiziranih portala pa sam se vodio reprezentativnošću pozicija a ne njihovom čitanošću. Odabrani su index, t-portal, telegram, poslovni, autograf, novi list (za liberalnu perspektivu),

---

¹ Vidi primjerice Haidt, Jonathan (2012): „The Righteous Mind: Why Good People Are Divided by Politics and Religion.“

Program Mirovnih studija sufinanciran je u sklopu: programa IPA Europske unije za Republiku Hrvatsku, kroz projekte: Rasizam i ksenofobija: za izbjegličku i etničku jednakost, Edukacija za građane – građani za društveni razvoj i solidarnost, te Zaklade za razvoj Civilnog društva/Norveški fondovi kroz project: Obrazovanje za ljudska prava i demokraciju

novosti, radnički portal, kulturpunkt, lupiga, bilten (za lijevu), dnevno, sloboda, narod, direktno i bitnonet (desnu). Ovakvo preliminarno svrstavanje bilo je otvoreno za modifikacije ali to se nije pokazalo potrebnim.

Drugi okvir analize je tradicionalno weberijansko razlučivanje društvenih sistema politike, ekonomije i kulture². Mada uvijek korisna, ova trihotomija mi se posebno nametala budući da su analizirani članci tematizirali rad (ekonomiju) i obrazovanje (kulturu) referirajući se na ulogu države (politike) u njihovom suodnošenju. Sve tri ranije definirane pozicije različito su tretirale svaki od ovih problema i odlučio sam da je analitički najplodnije uhvatiti kontrastiranja korak po korak.

2. Pregled

2.1 Rad

Rad jedva da je problematiziran u liberalnim medijima. Ne stoga što je nebitan, već jer je temeljan. Ekonomska arena je shvaćena kao nulta instanca, najstvarnija oblast. Radnici će se unutar nje već posložiti kako tko zaslužuje i tu ništa nije sporno sve dok se ne upletu izvanjska tijela poput države ili ideologije. Rad je uopće prepoznat kao dio rasprave tek kad je obavijen čarobnim inkantacijama poput „slobodnog tržišta“. Na obrazovanju je da proizvodi fleksibilne radnike. Vladimir Nišević: „Hrvatska organizacija nastavnih planova i programa vezanih uz pojedine predmete i način podučavanja, u kojima je težište stavljeno na činjenično znanje i pasivno učenje, ne omogućuje stjecanje znanja potrebnih u konkurentnom gospodarstvu.“ (poslovni, 30.5.2016.) Cjelovita kurikularna reforma je svojim apstraktno postavljenim ciljevima nastavnih cjelina i nemarom spram „svetih krava“ izvrsno rezonirala u ovom okviru.

Naravno, rad je na ljevici goruće pitanje. Autori dosljedno odbijaju tezu o autonomiji ekonomije i prozivaju reformu za podilaženje sitnim interesima krupnog kapitala. Umjesto sredstva za amortizaciju klasni razlika, škola ovako postaje još jedno oruđe sustavne represije najslabijih. Rade Dragojević: „Reformirati školstvo u pravcu utilitarnosti znanja znači zakinuti dobar dio djece, odnosno otežati im pristup neophodnom fondu činjeničnog znanja. Znanje, naime,

---

² Pristuno u mnogim varijacijama. Najranija razrada konkretno ove u Bell, Daniel (1960.): „The End of Ideology“

Program Mirovnih studija sufinanciran je u sklopu: programa IPA Europske unije za Republiku Hrvatsku, kroz projekte: Rasizam i ksenofobija: za izbjegličku i etničku jednakost, Edukacija za građane – građani za društveni razvoj i solidarnost, te Zaklade za razvoj Civilnog društva/Norveški fondovi kroz project: Obrazovanje za ljudska prava i demokraciju

jednostavno nije jednako pristupačno djeci radnika i seljaka i djeci građana srednjeg sloja.“
(bilten, 21.03.2016.)

Desnica pak otvoreno prihvaća represivnu dimenziju radnih odnosa ali im dodaje i sloj predestinacijske vizije kakvu liberali ne mogu prihvatiti. Marcel Holjevac: „Kršenje pravila je privilegija rijetkih genija. Kršenje pravila vas neće učiniti kreativnim, ni bližim genijima ako to radite. Geniji u svom poslu, poput recimo arhitekta Frank Lloyd Wrighta, su mogli kršiti sva poznata pravila pod stare dane jer su bili priznati kao geniji, pa im je to prolazilo kod investitora, i jer su znali jako dobro što rade, i drugi su vjerovali da znaju što rade. Jer su znali što će dobiti i što izgubiti ako stvari naprave na drukčiji način. Ako niste sigurni što radite nemojte previše eksperimentirati da vam eksperiment ne eksplodira u lice, to se desilo brojnim kvaziznanstvenicima. Kreativni uspijevaju samo ako su se takvi rodili. Kreativnosti vas nitko ionako ne može naučiti. Kreativnost je dar.“ (dnevno, 04.06.2016.)

2.2.Obrazovanje

Desni komentatori najafektivnije osvrte daju u supstantivnim kritikama kurikulumu. Nameće se dojam da im je konkretan vrijednosni sadržaj obrazovanja najvažniji. Budući da vjeruju u „javni moral“ temeljito se obrušavaju na tumačenja povijesti, jezika i književnosti. Petar Marija Radelj: „U Prijedlogu uputnika Hrvatskoga jezika popisom lektire izbačeni su stupovi i klasici hrvatske književnosti, pisci kršćanskoga nadahnuća i identiteta, prezrena je sva hrvatska književnost u iseljeništvu, a predložen niz naslova koji potiču pornografiju, nameću rodnu ideologiju, panseksualizaciju društva i institucionalizaciju pedofilije, vrve bolesnom sklonošću da se govore nepristojne, ružne i pogrdne riječi pa iz predložene lektire strše prostote i nastranosti.“ (narod, 05.05.2016.)

Ljevica također donekle baštini romantičarsku sliku „čistog“ obrazovanja. Neusporedivo manje krutu doduše i utoliko britkije kritizira opasne tendencije u liberalnim reformama. Fokus je uglavnom na tupljenju ideološke pa onda i političke oštice tehnokratskim obrazovanjem. Srećko Pulig: “Moguće da je nekadašnja svrha sveg spoznavanja, pa onda i obrazovnog, a to su recimo istina i krepost, danas ne samo maknuta iz agende obrazovnih ustanova, već da je na neki način zabranjena. Na djelu je, kako znaju i oni koji nisu filozofi, popriličan *Denkverbot*, zabrana mišljenja. Iz čega onda brzo slijedi i *Politikverbot*, zabrana politiziranja unutar nekad obrazovnog, a sada sve više još jednog *business as usual* polja.” (novosti, 16.12.2015.)

Program Mirovnih studija sufinanciran je u sklopu: programa IPA Europske unije za Republiku Hrvatsku, kroz projekte: Rasizam i ksenofobija: za izbjegličku i etničku jednakost, Edukacija za građane – građani za društveni razvoj i solidarnost, te Zaklade za razvoj Civilnog društva/Norveški fondovi kroz project: Obrazovanje za ljudska prava i demokraciju

Za liberale pak, obrazovanje je čisto oruđe. Umjesto za kultiviranje nacionalne ili klasne svijest, obrazovanje je tu da učini individue kompetitivnima. Ne trebaju nam široki politički projekti već vrhunski pojedinci. Ivica Puljak: „Tko razumije da je svijet sve bolje i bolje mjesto za život, da budućnost pripada znanosti i obrazovanju, da evolucija nije samo teorija nego prirodni zakon, da nema alternative znanju i radu. Nekoga tko će se izboriti da su prioriteta društva obrazovanje, obrazovanje i obrazovanje.“ (index, 25.5.2016.)

2.3.Politika

Ključni argument lijeve pozicije je duboka isprepletenost svih društvenih procesa i, posljedično, presudni značaj političke arene kao prostora na kojem je moguće ostvariti emancipatorne i demokratske iskorake. Pokušaji da se utekne k autonomiji tržišta, ideja ili identiteta prokazani su kao naivni ili manipulativni. Karlo Jurak: „sâm (sic) koncept na kojemu počiva kurikularna reforma jest tehnokratski shvaćen – “prepustite stvari stručnjacima”. Time se stvara privid kao da pitanje obrazovnih sadržaja nije političko pitanje, nego pitanje puke stručnosti, što samo po sebi podrazumijeva da veći dio društva mora biti, po definiciji stvari, udaljen od upliva u ta toliko delikatna pitanja.“ (radnički portal, 28.06.2016.)

S druge strane, za liberale kao da su sva politička pitanja već riješena. S formulama demokracije i vladavine prava, politika je ostvarila svoj krajnji doseg i sada još može biti jedino prijetnja ako nešto pokuša. Ovaj diskurs o političkom uređenju kao davno odlučenom civilizacijskom doseg je široko ukorijenjen pa se pojavljuje i van strogo libertarijanskih napada odnosno dominantan je i kao humanistički zdravi razum. Branimir Pofuk: „Onaj ne prizemni, već podzemni svjetonazor koji bi da nas vječno ukopava u krv i tlo, želio bi naravno ukaljati i prizemljiti pogled odozgor i uvući ga u tobože demokratsku ravnopravnu raspravu o normama slobode, uljuđenosti i ljudskosti koje su već odavno utvrđene.“ (autograf, 08.06.2016.)

Desnica podrazumijeva da vrijednosti i politika idu ruku pod ruku. Zato očekuje zaštitu i proaktivnost države odnosno imaju spremne ideološke zamjerke kada stvari „zastrane“. Tako tvrde da slobodarsko obrazovanje proizvodi slabe države. Jure Vujić: „Također treba imati na umu da je ista današnja generacija, kao djeca '68. naslijedila teški teret nedosljednosti i infantilnosti onih koji su pozivali na potpunu slobodu i emancipaciju od tradicije, a danas su postali pijuni neoliberalnog kapitalističkog sistema, tirani političke korektnosti i jednoumlja, isti

Program Mirovnih studija sufinanciran je u sklopu: programa IPA Europske unije za Republiku Hrvatsku, kroz projekte: Rasizam i ksenofobija: za izbjegličku i etničku jednakost, Edukacija za građane – građani za društveni razvoj i solidarnost, te Zaklade za razvoj Civilnog društva/Norveški fondovi kroz project: Obrazovanje za ljudska prava i demokraciju

koji su htjeli pobjedu proleterskog internacionalizma danas zagovaraju neoliberalnu globalizaciju, ukidanje granica i promigracijsku ideologiju.“ (sloboda, 04.06.2016.)

2.4. Zaključak

Naravno, nepošteno je pripisivati kolektivnu svijest različitim autorima različitih portala. Ali istina je da se neki obrasci dosljedno ponavljaju. Čini mi se da se radi o trima „svjetovima opravdanja“³ hrvatskog medijskog prostora. Sva tri se na relativno predvidljiv i interno konzistentan način bave ključnim pitanjima rada, obrazovanja i države. Također, nemoguće je među njima pronaći zajednički „test valjanosti“ da utvrdi tko je u pravu. To su konfliktne pozicije i njihovo poznavanje širi prostor za kompromisne manevre ali ne dokida međusobnu nesvodivost. Liberali polaze od slobodnog tržišta, desni od vrijednosne kohezije, lijevi od političke emancipacije. Ove razlike u temeljnom naglasku bitno određuju ostala pozicioniranja.

3. Značaj za CMS i mirovno obrazovanje

Uvažavanje i poznavanje konzistentnih odgovora na temeljna pitanja kojima ljudi barataju može biti jako korisno za CMS i mirovno obrazovanje. Ako ništa, omogućuje „hvatanje“ oponenta u proturječju (tipa liberali koji brane monopoliste) a može i pomoći u povezivanju raznih „borbi“ preko zajedničkih okvira. Kultiviranje dosljednog i prepoznatljivog obrasca mišljenja može polučiti jak regruterski učinak a i poslužiti kao vrsta političkog pritiska na buduće vlade. Konkretno pri prakticiranju mirovnog obrazovanja može pomoći u razumijevanju razlika i njihovoj transformaciji. Primjerice, kroz format debate ili paintball partije.

³ Boltanski, L., Thévenot, L., 2006 [1991]: „On Justification. The Economies of Worth“

Program Mirovnih studija sufinanciran je u sklopu: programa IPA Europske unije za Republiku Hrvatsku, kroz projekte: Rasizam i ksenofobija: za izbjegličku i etničku jednakost, Edukacija za građane – građani za društveni razvoj i solidarnost, te Zaklade za razvoj Civilnog društva/Norveški fondovi kroz project: Obrazovanje za ljudska prava i demokraciju